

Az Arkánium Antikvárium aukciós katalógusainak tipográfiája

Liptai Orsolya*

Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar, 1088 Budapest, Múzeum krt.

4.

(micha4ever@freemail. hu)

Összefoglaló

Egy ismerősöm révén akadt a kezembe az Arkánium Antikvárium aukciós katalógusa. Aukciók mindig is voltak és biztosan mindig is lesznek, így hát nem járhatunk rosszul, ha tájékozódunk egy kicsit: hogyan működik egy aukciós katalógus? Mire kell benne külön figyelniünk? Könnyen meg lehet tanulni a kezelési „technikáját”, szerencsére a tipográfiája is segít ebben. Az 1999-től 2002-ig kiadott kilenc kötetben rengeteg értékes könyvet és kéziratot nézhetünk meg és mindeközben részletesen megismerkedhetünk a kötetek tipográfiájával is.

Kulcsszavak: egységesség, aukció, betűtípus, színek, mesterek

Abstract

I got to know of the auction catalogue of Arkánium Antikvárium from one of my contacts. Auctions have been always, and I'm sure that they always going to be, so it does not seem to be a bad idea if we look into it a bit: how does an auction catalogue work? To what exactly do we have to listen? Fortunately, we can learn easily, how to „handle” the catalogue, and the typography also helps us in it. In the nine volumes (from 1999 to 2002) we can admire many valuable books and manuscripts and meanwhile we can also get to know the typography of the volumes.

Keywords: consistency, auction, type, colours, masters

A katalógus létrejöttének rövid története

1999-ben az Arkánium Antikvárium aukciós üzlet ugyanilyen nevű könyvkiadója megkérte a Thora Bt. nevű nyomdát, hogy az újonnan indított aukcióikhoz katalógust készítsenek és azt a tipográfia segítségével funkciójának megfelelően építsék fel. A kiadó részéről ez tulajdonképpen egy baráti felkérés volt, hiszen a felek régebb óta ismerték egymást. Évente körülbelül kettő, három katalógusról volt szó, negyed-féléves szünettel közöttük. A katalógust a Thora Bt. 2002-ig sikeresen nyomtatta, s bár a kolofon (mint megtudhattam, pénzügyi, gazdasági szempontok miatt) hiányzik belőle, a nyomdászok és az akkor még Mad Studiohoz tartozó tipográfus remekül összedolgozva egy egységes, mindenki számára világosan követhető katalógus sorozatot hoztak létre (1-7).

A katalógusok tipográfiája

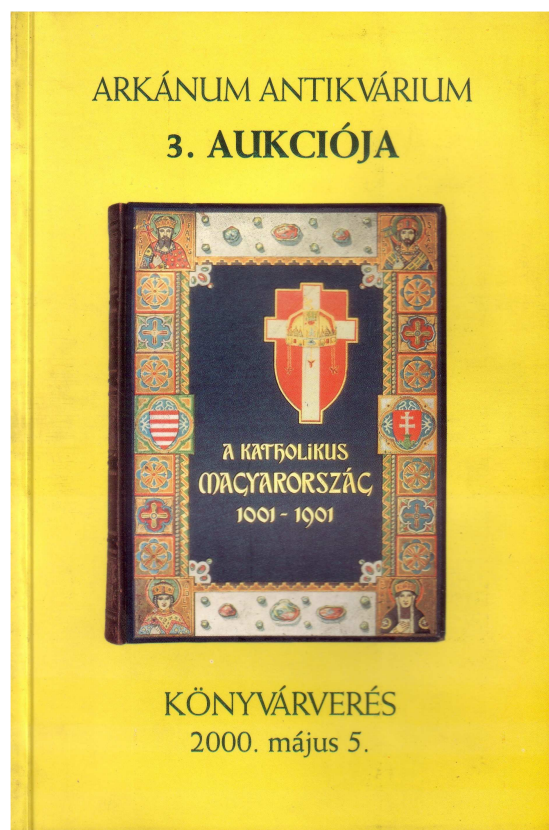
A sorozat már első kézbevételekor is szembeötlő az egységesség: mind a 9 kötet borítója ugyanúgy sárga, a címetek, neveket rajta pedig zöld színnel láthatjuk. Ha a borítónál maradunk továbbra is, észrevehetjük, hogy a neveknél, címeknél a kiemelés minden kötetnél ugyanaz: minden betű verzál, illetve az aukció száma és maga az „aukció” szó kövérített. Az egyetlen különbség a kiadványok között, hogy míg az első három kötet egy pár árnyalattal sötétebb zölddel színezte betűit, addig a negyedik kötetből kezdve ez a sötétzöld szín már lágyul, világosodik egy kicsit. A borítón megtalálható az aukciós üzlet neve, az aukció száma, címe (pl.: könyvárverés, vagy könyv- és kéziratárverés) és dátuma. A hátoldalon pedig az aukciós üzlet neve van feltüntetve (újra) az elérhetőséggel, címmel együtt (1-7).

A borítókön elő- és hátlapján egy-egy kép szerepel kicsinyítve és középre igazítva, ezzel is a

TIPOGRÁFIAI DIÁKKONFERENCIA 2009. DECEMBER
Liptai: Az Arkánium Antikvárium aukciós katalógusainak tipográfiája

szabályosság, formatartás látszatát keltve. A borítókön szereplő képek jó érzékkel lettek kiválogatva, hiszen mindegyik a drágább tételek közé tartozik: először magára irányítja az érdeklődő figyelmét, aki mit sem sejtve csak utána nézi meg a tétel árát (1. és 2. kép). Ez egyfajta figyelemfelkeltésnek, reklámfogásnak minősülhet (1-7).

Tulajdonképpen az összes apróbb változtatás a negyedik kötetnél (3) kezdődik el: az első három kiadványban (1,2,7) nemcsak a borítót nyomtatták színessel, hanem az első pár oldalt is, ahol az értékesebb, érdekesebb tételek szerepelnek. A negyedik kötettől kezdve viszont a tételek már csak fekete- fehérben jelennek meg, egyedül a borító marad színes. A papír minősége is változik: először fényesebb, tapintásra keményebb papír kapunk (1,2,3,7), míg a végére fakóbb, puhább, könnyebben hajthatóbb oldalakat veszünk a kezünkbe (4,5,6,7).

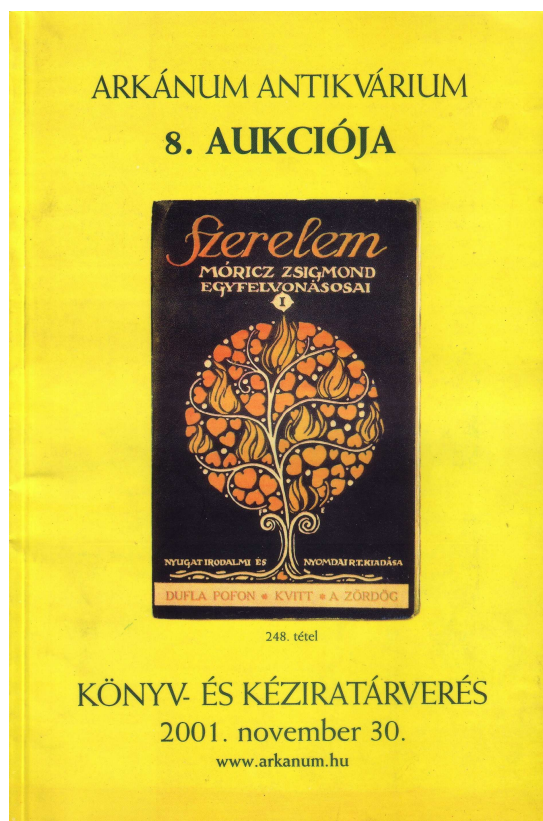

1. kép: Az Arkánium Antikvárium harmadik aukciós könyvének borítója

De lépjünk csak tovább a borítónál: a betűtípus szemmel láthatólag mindenhol ugyanaz (talpas antikva) a kiemelések –verzál, kurzív, kövér, félkövér, kis kapitális... stb.- mindenütt (tényleg mind a kilenc katalógusban) ugyanúgy, ugyanabban a funkcióban szerepelnek. A tételek szám és a tételcím mindenhol kövér betűvel íródott, ami nagyban megkönnyíti számunkra a keresést, mivel könnyebben felfigyelünk rá, jobban megakad a szemünk a vastagabb betűkön. Vastaggal van még szedve a tükörméreteken belül a külön tömbökben elhelyezkedő ár is. Kis

kapitális láthatunk viszont a fejlécben, ahol feltűnik az aukciós ház neve és címe - mivel ez minden oldalon szerepel, egyfajta tudatos sulykolásként fogható fel arra nézve, hogy ki szervezi az aukciót, aki ezzel a módszerrel tudatosan azt a célt kívánja elérni, hogy az érdeklődők fejében minél jobban rögzüljön az aukciót szervező ház neve.

Az első négy kötetben (1,2,3,7) kurzívval, az utolsó ötben (4,5,6,7) pedig aláhúzással jelölik a számunkra fontos, érdekes dolgokat (pl.: ha egy tétel két könyvet vagy kéziratot tartalmaz).

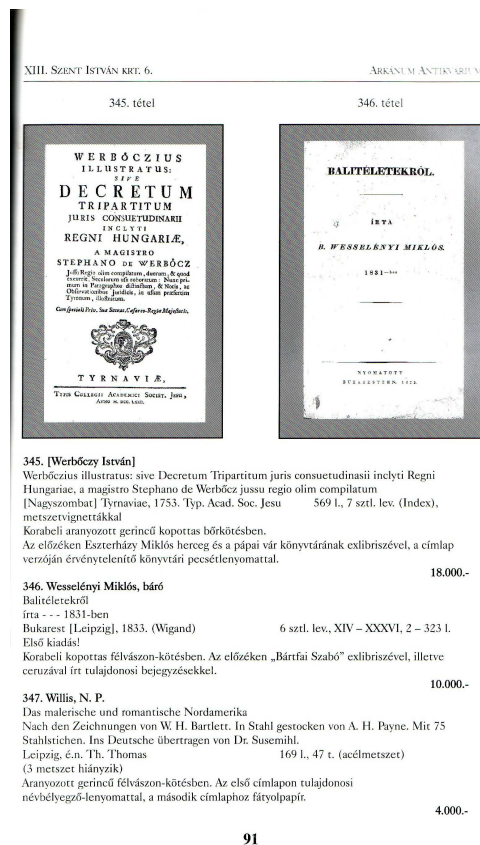

2. kép: Az Arkánium Antikvárium nyolcadik aukciós könyvének borítója

A legnagyobb változás a két csoport között nem a betűtípusban, nem a kiemelésekben és még csak nem is a papír minőségében, hanem a képek elrendezésében rejlik: az első négy kötetben a nyomda fáradtságát, időt és pénzt nem kímélve az összes fontosabb tétel képét nagyobb méretben rakta bele a katalógusba, minden oldalon kettő-három tételt szerepeltetve így (3. kép). A második csoport katalógusaiban (4,5,6,7) viszont a tételek képei az első pár oldalon lényegesen apróbb mérettel szerepelnek (így már legkevesebb kilenc, legtöbb huszonegy kép látható az oldalakon), fekete-fehér színekben (4. és 5. kép) – bár színes képek mindegyik katalógusban vannak az első pár oldalon (6. kép). Ezek a kisebb- nagyobb változtatások gazdasági, illetve pénzügyi okokból történtek, de szerencsére ez nem azt jelenti, hogy a katalógusok színvonala romlott volna.

TIPOGRÁFIAI DIÁKKONFERENCIA 2009. DECEMBER

Liptai: Az Arkánium Antikvárium aukciós katalógusainak tipográfiája

3. kép: A harmadik katalógusban még minden oldalon szerepelt kép

A betűtípussal kapcsolatban megfigyelhető, hogy talpas antikváról van szó, amely nagymértékben megkönnyíti számunkra az olvasást. A talpas betűk általában jobban, könnyebben olvashatók, mint a reklám betűnek titulált talpatlanok (természetesen vannak kivételek). Ráadásul az aukciós katalógushoz kötelezetten illik ez a betűtípus, hiszen kifejezi a szöveg mondanivalóját, utal a témára és nem vezeti félre az emberi tudatot. Mivel nem reklámkiadványról van szó, a betűtípus is a lényegre koncentrál, a figyelmet nem engedi elkalandozni más irányba. Mivel egy aukcióról, könyvekről, kéziratokról van szó, illik hozzá ez a klasszikus talpas antikva.

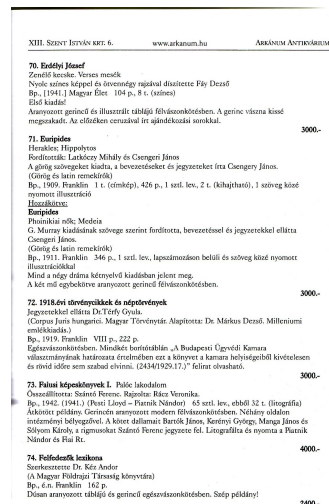
Interjú a katalógusok tipográfusával

A sorozat tipográfusával, Vagács Istvánnal beszélgettem (7) a katalógusokról, aki a szerkesztés ideje alatt még a Mad Studio, majd később a FundArt Studiová alakult cégnél dolgozott és dolgozik. Megtudhattam, hogy az Iparművészeti Főiskolán végzett, felsőfokú tipográfus szakon. Két olyan embert emelt ki, akik befolyásolták későbbi munkáját tipográfusként, illetve akik nagy hatással voltak rá: az egyik ember Virágvolgyi Péter volt, aki a főiskolán is tanította, majd a példaképévé vált. Tulajdonképpen ő fektette le a számítógépes tipográfia alapjait, és most is ilyen jellegű

programokkal foglalkozik. A másik ember Nagy Zoltán volt, aki a tipográfia egy régiesebb, hagyományosabb vonalát képviselte. Ő alkotta meg az útlevelekben használt Margaréta betűtípust is, melyet feleségéről nevezett el (7).

A betűkről megtudtam, hogy a Weiss Antiqua (1926-ban Emil R. Weiss tervezte meg, olasz- reneszánsz talpas Antiqua, régies, archaizáló betűtípus) betűtípust használta. Három érvet sorolt fel amellet, hogy miért ezt választotta: az első indoka az volt, hogy mivel egy antikváriumról volt szó, azért illik hozzá jól ez a betűtípus, mert a Weiss Antiqua pedig egy klasszicista antikva típus, típusában és hangulatában is illik egy antikváriumhoz és a benne szereplő kiadványok korához. A második érv azért szólt mellette, mert a talpas antikvák általában jobban olvashatók, könnyebben értelmezhetőek, még 5-6 pt-os betűméretben is. A végső indok pedig az volt, hogy ebből a betűtípusból egész családja volt a tipográfusnak- vékony, normál, kövér, félkövér, kis kapitális... stb.(a kis kapitálist főleg a kiemelésekhez használták, de természetesen nem ez volt az egyetlen kiemelésfajta) (7).

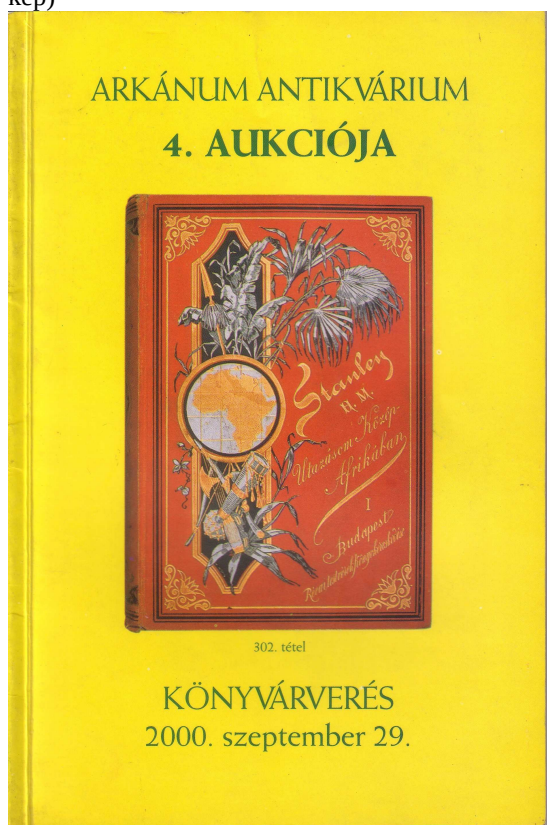
A borítók színskombinációja a megrendelő külön kérésére lett sárga és zöld színű. A színválasztásának köze lehetett zsidó származásához is, ugyanis a zsidó kultúrában ez a két szín nagy szereppel bír: a sárga a nap, a föld színe, és a természetet jelképezi a zöld pedig a növényvilág szimbólumaként szerepel. A színvilág tehát tükrözi a kultúrát is, a tipográfus és a nyomdász feladata pedig ennek a kihangsúlyozása volt (7).

4. kép: A nyolcadik aukciós könyv egyik oldala- a képek már a katalógus elején találhatók

TIPOGRÁFIAI DIÁKKONFERENCIA 2009. DECEMBER
Liptai: Az Arkánium Antikvárium aukciós katalógusainak tipográfiája

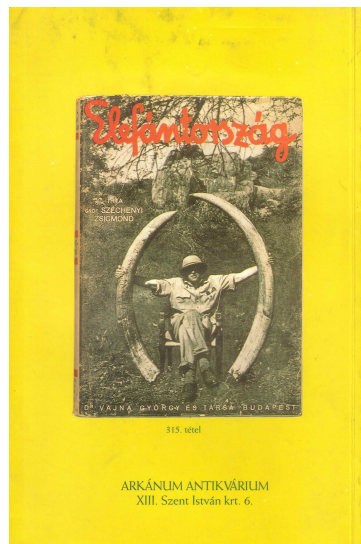
A negyedik kiadványtól (7. és 8. kép)

7. kép: A negyedik katalógus borítója

kezdve változott egy kicsit a katalógusok szerkezete (4-7): a képek kisméretű, első pár oldalra való helyezése helytakarékos megoldásként született, mert rájöttek, hogy a legtöbb érdeklődő nagy valószínűséggel személyesen fogja megtekinteni a képeket, ezért főleg a nagyobb méretű képek, inkább az adatokat kell figyelembe venni. A képek elhelyezése mellett a papír típusa is változott: „először 175 gr-os műnyomóra dolgoztunk – ez egy felülkezelte papír, nagyobb részletességgel, árnyékterjedelemmel lehet rá nyomni, finomabb a rácsa-, majd később 135 gr-os műnyomóra tértünk át, illetve a szöveges belívek 90 gr-os offset papírra készültek.”(7).

A tipográfus elmondása szerint a szakma érdeklődésére nem számíthatott a katalógus, mivel egy időszaki kiadvány volt, viszont az érdeklődők meg voltak elégedve a katalógusok átláthatóságával, szerkezetével, logikus felépítésével (7).

8.kép: A negyedik kiadás hátoldala

5 .kép: A negyedik kiadástól már több kép szerepelt egy oldalon, a könyv elején és már fekete-fehérről

6. kép: A harmadik katalógusban még színes képek voltak az első oldalakon

TIPOGRÁFIAI DIÁKKONFERENCIA 2009. DECEMBER
Liptai: Az Arkánium Antikvárium aukciós katalógusainak tipográfiája

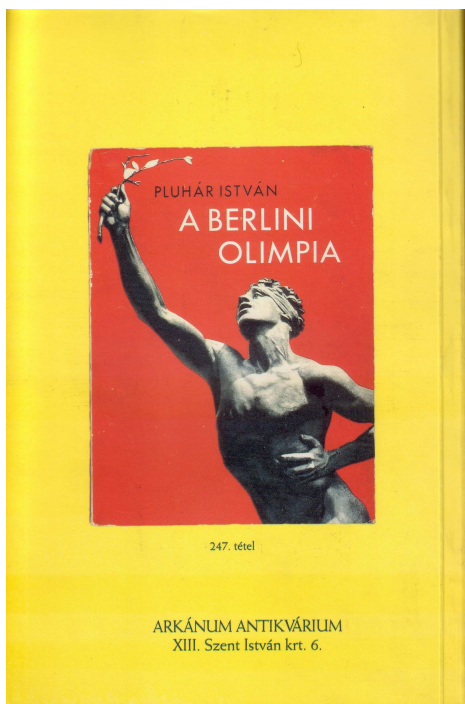
Hivatkozások

1. Arkánium Antikvárium 1. aukciója (katalógus). 1999. november 24.
2. Arkánium Antikvárium 3. aukciója (katalógus). 2000. május 5.
3. Arkánium Antikvárium 4. aukciója (katalógus). 2000. szeptember 29.
4. Arkánium Antikvárium 6. aukciója (katalógus). 2001. március 23.
5. Arkánium Antikvárium 8. aukciója (katalógus). 2001. november 30.
6. Betű Antikvárium 9. aukciója (katalógus). 2002. szepetber 18.
7. Interjú Vagács István tipográfussal 2009.11.17.

Képi források

1. kép:
Az Arkánium Antikvárium 3. katalógusának elülső borítója
2. kép:
Az Arkánium Antikvárium 8. katalógusának borítója

3. kép:
Az Arkánium Antikvárium 3. katalógusának 91. oldala
4. kép:
Az Arkánium Antikvárium 8. katalógusának 15. oldala
5. kép:
Az Arkánium Antikvárium 4. katalógusának V. oldala
6. kép:
Az Arkánium Antikvárium 3. katalógusának I. oldala
7. kép:
Az Arkánium Antikvárium 4. katalógusának elülső borítója
8. kép:
Az Arkánium Antikvárium 4. katalógusának hátsó borítója
9. kép:
Az Arkánium Antikvárium 3. katalógusának hátsó borítója

9. kép: A harmadik katalógus hátoldala